EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2013.12.18.
COM(2013) 898 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

A saját lakókörnyezetben való életvitel segítését szolgáló közös program végső értékelése

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

A saját lakókörnyezetben való életvitel segítését szolgáló közös program végső értékelése

1. BEVEZETÉS

Az Európai Unió felismerte, hogy az információs és kommunikációs technológiák (a továbbiakban: ikt) szerepe kulcsfontosságú mind a népesség elöregedése által jelentett kihívások kezelésében, mind a benne rejlő lehetőségek kiaknázásában. A Bizottság ezekkel a kérdésekkel az *Idősödés jólétben az információs társadalomban* (2007)[1] című közleményében foglalkozott, valamint jelentős pénzügyi támogatást tett elérhetővé ezen a területen a kutatás, fejlesztés és innováció számára. *Az európai digitális menetrend* (2010)[2] közleményében továbbá megerősítette az Unió kötelezettségvállalását az ikt-nak az aktív és egészséges időskor szolgálatába állítására. Az Unió részvétele a saját lakókörnyezetben való életvitel segítését szolgáló közös programban e kötelezettségvállalás sarokköve.

A saját lakókörnyezetben való életvitel segítését szolgáló közös programot (Ambient Assisted Living Joint Programme, a továbbiakban: AAL közös program) 2008-ban hozta létre 20 uniós tagállam és három társult ország[3]. Az Unió úgy döntött, hogy a résztvevő államok támogatását az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 185 cikke[4] alapján kiegészíti a 7. kutatási és technológiafejlesztési keretprogramból történő (FP7) finanszírozással.

Az AAL közös program az idősödő népességet célzó, két–három éves piacrajutási idejű, ikt-alapú termékekkel és szolgáltatásokkal kapcsolatos alkalmazott kutatásra és innovációra összpontosít. A program fő felelősei a részt vevő államok, amelyek azt egy nonprofit szervezetként létrejött, a saját lakókörnyezetben való életvitel segítéséért felelős szövetségen (a továbbiakban: AALA) keresztül hajtják végre, melynek munkáját egy közgyűlés irányítja, operatív szempontból pedig egy központi irányító egység támogatja. A Bizottság megfigyelői státuszban részt vesz a közgyűlés munkájában, vétójoggal rendelkezik az éves program felett, és az AALA megállapodásainak is részes fele az uniós pénzügyi hozzájárulások tekintetében.

A közösségi pénzügyi hozzájárulásról szóló 2008-as határozat előírja az AAL közös program végső értékelését 2013 végéig; ezt egy, a kutatásért felelős korábbi európai biztos, Philippe Busquin által vezetett független, magas szintű szakértői csoport már elvégezte.

A testület értékelte az AAL közös program által elért eredményeket és a célkitűzések felé történt haladást, valamint a Bizottságnak és a tagállamoknak szóló további stratégiai és operatív ajánlásokat fogalmazott meg.

Ez a jelentés a testület legfontosabb ajánlásait elemzi, és a Bizottság számára a többi uniós intézménnyel és az érdekelt felekkel közösen, valamint az AAL közös programban játszott szerepe révén meghozandó intézkedéseket javasol.

---

1 COM(2007) 332 végleges, 2007. június 14.

2 COM(2010) 245 végleges/2, 2010. május 19.

3 Belgium, Dánia, Németország, Írország, Görögország, Spanyolország, Franciaország, Olaszország, Ciprus, Luxemburg, Magyarország, Hollandia, Ausztria, Lengyelország, Portugália, Románia, Szlovénia, Finnország, Svédország és az Egyesült Királyság (a részt vevő tagállamok) együtt Izraellel, Norvégiával és Svájccal.

4 742/2008/EK határozat, 2008. július 9.

2. HÁTTÉR: A NÉPESSÉGELÖREGEDÉS JELENTETTE KIHÍVÁS

Az Európa elöregedő népességére vonatkozó alapadatok a társadalmat és a gazdaságot érintő olyan jelentős küszöbön álló változásra mutatnak rá, amelyre az EU még mindig nem készült fel. Az előrejelzések szerint, ha nem történnek intézkedések, az egészségügyben 2020-ra akár kétmillió munkahely hiányára lehet számítani. Ez azt jelenti, hogy az egészségügyi szektorban szükséges tevékenységek 15%-a elvégzetlenül marad[5]. A 65 év felettiek és a munkaképes korú népesség (15 és 64 év közöttiek) aránya 2008-ban 1:4 volt, ami 2020-ra várhatóan 1:3, 2050-re pedig 1:2 lesz, feszültséget teremtve a generációk között[6]. A népességelöregedéssel járó emelkedő költségek nemcsak az államháztartásra[7], hanem a magánvagyonra is jelentős hatást gyakorolnak. Az 50 év felettiek rendelkezésre álló jövedelme jelentős, és a nyugdíjasok jövedelme is emelkedik[8]. Másrészt óriási különbségek is megfigyelhetők: az Unió idős népességének 19 %-át szegénység fenyegeti, és ez a szám gyorsan növekszik, különösen az EU-10-ben[9].

A demográfiai kihívásokat csak koherens, a szociális, gazdasági, egészségügyi, innovációs és digitális szakpolitikákat[10] kombináló módon lehet kezelni. Az azonnali fellépés három fronton is biztosíthatná a győzelmet:

- a polgárok jobb életminősége;
- fenntartható ellátási rendszerek a társadalom számára; és
- az idősek gazdaságának („ezüst gazdaság”) köszönhető új munkahelyek és üzleti lehetőségek.

Az ikt környezetátalakító hatása innovatív megoldásokat tesz lehetővé az idősek egészségügyi ellátásának megszervezésében, például azáltal, hogy a hatékonyság fokozásának és a bürokrácia csökkentésének köszönhetően a gondozók több időt tölthetnek az ellátottakkal. Az ikt hozzájárul az informális gondozók, például a családtagok munkafeltételeinek javításához és jólétének biztosításához is. Végül hozzájárul az idősek egészséges és aktív életmódjához az egészségvédelem és a munkahelyek adaptálása révén, valamint azáltal, hogy lehetővé teszi számukra a további aktív gazdasági és társadalmi részvételt. Egyre több esettanulmány mutat rá, hogy a gondozás terén bevezetett intézkedések 10–30 %-kal magasabb szintű felhasználói elégedettséget és több mint 10%-os éves üzleti növekedést eredményezhetnek[11].

A népesség elöregedését az Európa 2020 stratégia[12] az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés szempontjából egyszerre határozta meg kihívásként és lehetőségként. Az *Európai digitális menetrend* és az *Innovatív Unió*[13] kiemelt kezdeményezések is prioritásként kezelik. Az előbbi az ikt-alapú innovatív szolgáltatásokra, termékekre és folyamatokra összpontosít, és az AAL közös program fontos szerepet játszik a tevékeny és egészséges időskor témájára vonatkozó európai innovációs partnerségben (a továbbiakban: EIP-AHA) is.

---

5 Az Európai Bizottság saját előzetes becslése az EUROSTAT és az OECD adatai alapján.

6 SEK(2008) 2911.

7 COM(2009)545., 2009. szeptember 17.

8 Az Európai Régiók „Silver Economy” Hálózata.

9 A Gazdaságpolitikai Bizottság és a Szociális Védelmi Bizottság nyugdíjakról szóló időközi közös jelentése, 2010. május 28.

10 COM(2006) 571, COM(2009) 180, 2009 Ageing report (Jelentés a demográfiai változásokról), European Economy sorozat.

11 Az Európai Bizottság előzetes hatásvizsgálata a saját lakókörnyezetben való életvitel segítését szolgáló közös programra irányuló javaslatról, SWD/2013/0251, 2012. november 9. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2013:0251:FIN:EN:PDF.

12 COM(2010) 2020, 2010. március 3.

13 COM(2010) 1161, 2010. október 6.

3. ÉRTÉKELÉSI FOLYAMAT

A végső értékelés az AAL közös program hatéves, 2008-tól 2013-ig terjedő működésére terjed ki. A szakértői testület feladatával összhangban értékeli:

- a program célkitűzései és az időközi értékelésben megfogalmazott ajánlások irányába tett előrelépéseket;
- a program operatív kiválósága irányába tett előrelépéseket és a 185. cikk szerinti megközelítés hatékonyságát.

Az értékelés továbbá ajánlásokat fogalmaz meg az AAL közös programnak a Horizont 2020 keretében történő lehetséges folytatására.

A testület összeállításakor szempont volt a technológiai jártasság, az egészségügy gazdasági vonzatainak és a felhasználói igényeknek az ismerete, valamint a programok értékelésében szerzett tapasztalat, és ügyeltek az időközi értékelést végző testülettel fennálló folytonosság biztosítására.

A testület megállapításai kiterjedt háttér-dokumentáció elemzésén alapultak, ideértve az AAL közös program időközi értékelő jelentését, az esettanulmányokat, a statisztikai információkat, és az érintettekkel készült mintegy 20 interjút. Az értékelés 2013 májusa és szeptembere között zajlott, és a végső jelentés[14] 2013 októberében látott napvilágot.

Az értékelés párhuzamosan zajlott a Bizottság javaslatának kidolgozásával az AAL közös programnak a továbbiakban a Horizont 2020-ból történő finanszírozására vonatkozóan, és a végső javaslat elkészítéséhez felhasználták ennek előzetes eredményeit.

4. AZ ÉRTÉKELÉS EREDMÉNYEI ÉS AJÁNLÁSOK

A végső értékelő jelentés megerősíti az AAL közös program magas hozzáadott értékét és jelentős eredményeit. A testület különösen az alábbi következtetésekre jutott:

1. az AAL közös program jól halad a kitűzött céljai megvalósítása felé, és megfelelően figyelembe vette a Kuneva-testület 2010-es időközi értékelésében tett ajánlásokat;
2. az Európa számára közös és sürgető kihívást jelentő népességelöregedés egyre nagyobb jelentőségre tesz szert, és ez egyértelműen indokolja az AAL közös program folytatását;
3. az AAL közös program koherens, Európa számára egyértelmű hozzáadott értéket nyújtó keretként működik;
4. a kapcsolódó kutatási, fejlesztési és innovációs tevékenység eléri a kritikus tömeget;
5. az időközi értékelés óta jelentősen bővültek ipari hasznosítás feltételeinek javítására irányuló tevékenységek;
6. a program irányítása megfelelő, irányítási rendszere hatékony; valamint
7. a program haladása általában biztató, bár széles körű társadalmi és gazdasági hatásai még nem jelentek meg.

A testület elismert néhány fontos további sikert és korai eredményt, amelyek alapján nagy általános hatásra lehet számítani, többek között:

- a kis- és középvállalkozások aktív részvétele (40 % felett);

[14] https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/second-interim-evaluation-artemis-and-eniac-joint-technology-initiatives.

- az ágazati szereplők (elsősorban kkv-k) saját beruházásainak becsült összege több mint 325 millió euró, amihez hozzáadódik az EU 150 millió eurós és a részt vevő országok 220 millió eurós közös beruházása;
- az eddig elindult mintegy 130 projekt, jelentős végfelhasználói részvétellel;
- az, hogy a projektek közel 50 %-a esetében az első két pályázat már szellemi tulajdonjogot jegyzett be az eredményekre, a projektek 25 %-a pedig új ikt-termékek és szolgáltatások – például az időseknek szánt riasztórendszerek, távfelügyelet, robotrendszerek, kommunikációs eszközök és játékalapú képzés – forgalomba hozatalára szerzett finanszírozást;
- a közvetlenül az első AAL közös program keretében indult projektekből származó számos kereskedelmi termék és szolgáltatás megléte; és
- új innovációs kapcsolatrendszerek a 2009 óta évente megszervezett öt AAL-fórummal, amelyeken a részvétel 500-ról 1200 főre nőtt, párhuzamosan a kiállítók, a kereskedelmi szponzorok és aktív médiapartnerek számának növekedésével.

A testület egy sor ajánlást fogalmazott meg a további fejlesztések tekintetében, beleértve az időközi értékelésben felmerült kérdéseket, mint a további végfelhasználók bevonása, a szolgáltatásközpontúság és a társadalmiinnováció-orientáltság fokozása, több figyelem fordítása az üzleti modellekre és a tervezésre, a tapasztalatcsere ösztönzése és a központi irányító egység szerepének megerősítése.

A testület üdvözölte a Bizottság javaslatát is, hogy az AAL közös program a Horizont 2020 keretében folytatódjon tovább, és az átfogó hatás maximalizálása érdekében ajánlásokat tett az elindításra és végrehajtásra vonatkozóan. A testület ajánlásainak részletes listáját a melléklet tartalmazza.

A Bizottságnak a testület által megfogalmazott ajánlásokra adott válaszát az alábbiakban ismertetjük.

4.1. **Általános megjegyzések**

A Bizottság üdvözli a végső értékelő jelentést. Az ajánlások világos kritikai elemzésen alapulnak. A Bizottság az ajánlások megvalósítása érdekében az alábbiakban részletezettek szerint együtt fog működni a részt vevő államokkal és más érdekelt felekkel.

A Bizottság különösen az AAL közös program javasolt folytatásának jogi keretére tesz majd javaslatot, majd végrehajtásában is szerepet vállal.

A Bizottság elismeri a tagállamokkal az EUMSZ 185. cikke alapján folytatott együttműködés értékét, különösen az arra tett egyértelmű kötelezettségvállalást, hogy az AAL közös program minél előbb ígéretes eredményeket mutasson fel. A nehéz „zöldmezős” kezdet ellenére az AAL közös program elérte eredeti céljait, sőt a várakozásokon felül teljesített. Új üzleti kapcsolatok alakultak ki a felhasználói szervezetek, az ágazati szereplők (több mint 40 %-ban kkv-k), szolgáltatók, befektetők és kutatási intézmények között. Több mint 130 projekt részesült finanszírozásban, ami 150 millió euró uniós beruházást jelent, kiegészítve több mint 220 millió eurós beruházással a részt vevő államok, továbbá több mint 250 millió euró becsült társfinanszírozással- a program résztvevői által. A részt vevő államok hozzájárulása figyelemre méltó, mivel közel 50%-kal meghaladja a jogilag előírt kötelezettséget.

Az AAL közös program operatív szempontból is sokat javult az időközi értékelés óta, azonban lehetséges, sőt szükséges is a még további fejlődés a program jelentőségének megőrzéséhez, különösen a kkv-k számára, amelyek rugalmasságot

igényelnek a tartalmi kérdések, valamint a szerződéskötési és fizetési határidők tekintetében.

4.2. **Ajánlások a tagállamok számára**

A Bizottság egyetért a szakértői testület ajánlásával, amely szerint az AAL közös program sikerének záloga operatív teljesítményének további javítása a jelenlegi helyzetben, amikor már „normál üzemmódban” működik és az érdekeltek nagy csoportjához eljutott. Az eljárásokat és az irányítási szerepeket felül kell vizsgálni a lehetséges szűk keresztmetszetek és azon területek azonosítása érdekében, amelyek egyszerűsítésre és javításra szorulnak. Ebben az összefüggésben a Bizottság **az AAL közös programra irányuló javaslatában már kérte,** hogy a részt vevő államok határozzanak meg közös célokat a kötelező szerződéskötési és kifizetés idők tekintetében.

A Bizottság egyetért az ajánlásokkal, amelyek szerint a jövőbeni pályázati felhívásokat fel kell készíteni a társadalmi-gazdasági kihívásokra, hatásosabb eszközöket kell bevetni, valamint a jövőbeli piaci dinamikát és a program által lefedett területen bekövetkezett fejlődést tükröző együttműködési projekteket kell indítani.

A Bizottság ezeket a szempontokat már mérlegelte a Horizont 2020 vonatkozásában, és az AAL közös program folytatására irányuló javaslata már tartalmazza a további eszközök, például díjak odaítélése, valamint szükség esetén gyors beavatkozást lehetővé tevő innovációs támogatás lehetőségét.

A Bizottság egyetért az ajánlással, amely szerint tovább kell növelni a program hasznosítás-irányultságát, valamint pontosabb mérőszámokat kell alkalmazni és szisztematikus ellenőrzést kell végezni, hogy a projekt hatásáról a jövőbeli végrehajtást segítő világosabb kép álljon rendelkezésre. Ilyen mutatókról a Bizottság és az AALA közötti jövőbeli megállapodások fognak rendelkezni.

A testület azt is javasolja, hogy a program folytatásakor a felhasználói részvétel tekintetében mennyiségi szempontból elért jó eredményeken túl fektessenek hangsúlyt a felhasználók és keresleti oldali szereplők (például a szolgáltatók és a biztosítótársaságok) részvétele *minőségének* javítására is, hogy a program földrajzilag nagyobb területet fedjen le és e minőségi részvétel mindvégig fennmaradjon a projekt életciklusa során.

A Bizottság osztja ezt a véleményt, és bevezette annak követelményét, hogy a részt vevő államok az AAL közös program nemzeti finanszírozási programjaiból a felhasználó és keresleti oldal szervezeteinek részvételét támogassák.

A Bizottság egyetért a szakértői testület azon ajánlásával, amely szerint tovább kell fokozni a kommunikációs és közösségépítő tevékenységeket, amelyek a program igen fontos eszközei. Ezt tükrözik majd a jövőbeli támogatási intézkedések, valamint az AALA mandátuma.

A fenti ajánlások szerepelnek abban a javaslatban is, amely a második AAL közös program hatályának a tevékeny és egészséges időskor témakörére való kiterjesztéséről, valamint az AAL és az EIP AHA közösségeivel kialakítandó (és már meglévő) szoros kapcsolatról szól.

4.3. **Ajánlások a Bizottság számára**

Ajánlott, hogy az Európai Bizottság segítsen tovább erősíteni a koherenciát és a szinergiákat a tevékeny és egészséges időskor területén a kutatás, az innováció és az

ikt-tevékenységek elterjedése között. Ezt az ajánlást a Bizottság örömmel fogadta, és már lépéseket is tett ebben az irányban.

A „Horizont 2020” kutatási és innovációs keretprogramra irányuló javaslatban a második AAL közös program már a hosszabb távú kutatási-fejlesztési tevékenységek és innovációs kísérleti projektek kiegészítéseként szerepel az 1. társadalmi kihívás (egészség, demográfiai változások és jólét) területén. A Horizont 2020 keretében az AAL közös program a piacorientált kutatásért és innovációért lesz felelős, és az „upstream” kutatási eredmények alapján új ikt-alapú termékek és szolgáltatások piaci megjelenéséhez kell hozzájárulnia a felhasználók igényei szerint. Ugyanakkor kiegészül a „Hosszabb élet, jobb életminőség” közös programozási kezdeményezéssel, amelynek középpontjában a szakpolitikai igények alapján végzett, a demográfiai változásokkal kapcsolatos új, multidiszciplináris kutatások állnak.

A Bizottság biztosítja továbbá a kiegészítő jelleget az Európai Technológiai Intézet által létrehozni tervezett, egészséges öregedéssel foglalkozó tudományos és innovációs társulással.

Végül, az EIP AHA innovációs kulcsprioritásokat határozott meg, és foglalkozni fog azokkal az akadályokkal, amelyek a tevékeny és egészséges öregedéssel kapcsolatos innovatív megoldások gyorsabb és megfelelő nagyságrendben történő forgalomba hozatalának útjában állnak. Az AAL közös program és az EIP AHA hatályának összehangoltan történő kiszélesítése révén szinergiák jönnek létre.

5. KÖVETKEZTETÉSEK

A Bizottság üdvözli az AAL közös programról szó végső értékelő jelentést, amely az Unió és a részt vevő államok együttműködésének pozitív hatását dokumentálja. A jelentés megállapításaiból és ajánlásaiból levont tanulságok az AAL közös programnak a Horizont 2020 keretében történő folytatása felé mutatnak. Ez még szélesebb körű hatással járna, és hatékonyabb szinergiákat teremtene egy sor kapcsolódó uniós és tagállami kezdeményezés között. Ezért valamennyi tagállamnak fontolóra kell vennie részvételét a második AAL közös programban, ami tovább növelné az európai integrációt ezen a területen.

Az AAL közös program jó példa az Európa 2020 stratégia gyakorlati megvalósítására. Az ikt és a legtágabb értelemben vett innováció segíti Európát egy komoly társadalmi kihívás kezelésében, és egyúttal az iparban jelentős új növekedési lehetőségeket, valamint égetően szükséges munkahelyeket teremt.

Az Európai Parlament és a Tanács felkérést kap arra, hogy fejtse ki véleményét a jelentésben szereplő elemzésről és ajánlásokról, és támogassa a javasolt intézkedések végrehajtását.